

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН
З УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ” ТА
“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН
З УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ”
(для магістрів)**

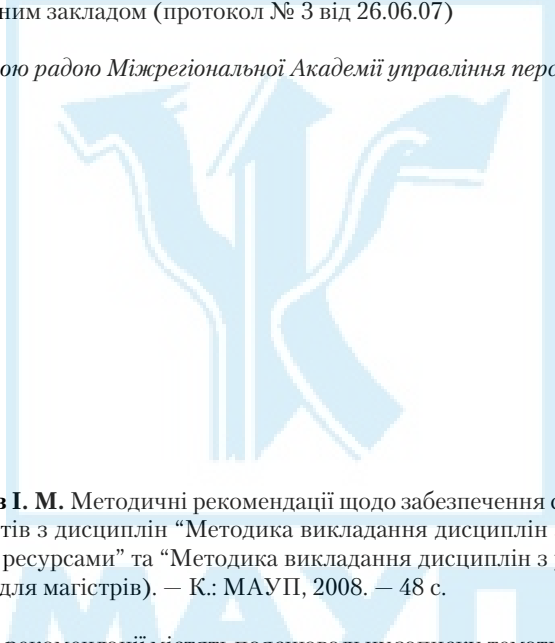
МАУП

Київ 2008

Підготовлено професором кафедри фінансів та статистики
І. М. Найдюновим

Затверджено на засіданні кафедри адміністративного менеджменту та управління навчальним закладом (протокол № 3 від 26.06.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Найдюнов І. М. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисциплін “Методика викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами” та “Методика викладання дисциплін з управління персоналом” (для магістрів). — К.: МАУП, 2008. — 48 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Методика викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами” та “Методика викладання дисциплін з управління персоналом”, питання і завдання для самостійного повторення матеріалу та самоперевірки знань з дисципліни, плани семінарських занять, теми рефератів, методичні вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2008

ПОСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Підготовка кваліфікованого фахівця — управлінця трудовими ресурсами у системі вищої освіти постійно вдосконалюється і трансформується під впливом об'єктивних і суб'єктивних чинників. Значна роль у цьому процесі належить самостійній роботі студентів. Вона, відповідно до нових державних освітніх стандартів, має становити не менш 50 % часу, передбаченого для виконання основної освітньої програми. Базуючись на класичних та інноваційних підходах до навчально-пізнавальної діяльності студентів, технологія самостійної роботи з навчального курсу “Методика викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами” та “Методика викладання дисциплін управління персоналом” інтенсифікується, здійснюється її оптимізація з урахуванням економічних і соціальних змін в Україні, вимог державних законодавчих і нормативних документів, що передбачають спрямованість вищої освіти України на європейську інтеграцію. Враховуючи названі чинники, при розробці методичних матеріалів щодо забезпечення самостійної роботи студентів ми переконались: 1) в сучасних умовах організація самостійної роботи студентів над проблемами методики викладання у вищій школі спеціальних і споріднених навчальних курсів дозволяє не тільки поглибити та інтенсифікувати процес пізнання студентами явищ навколишньої дійсності, а й гуманістично спрямувати його за змістом, технологічними компонентами та структурними елементами; 2) самостійна робота студентів не тільки вдосконалюється, але й змінюється за структурно-організаційною технологією відповідно до іноваційних тенденцій в системі вищої освіти України та Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації; 3) методика викладання дисциплін передбачає не тільки визначення проблем організаційної технології самостійної роботи студентів, а й формування у студентів умінь, навичок її оптимізації та інтенсифікації. Тому у рекомендаціях концептуально розкриті основні аспекти організаційної технології самопізнання, самооцінки, самовдосконалення студентами основ методики викладання дисциплін.

МЕТОЮ методичних рекомендацій є допомогти майбутньому викладачеві фахових навчальних курсів оволодіти механізмами технології самостійної роботи за програмою, визначити її особливості, актуалізувати розвиток професійно значущих особистих дидактичних здібностей та умінь.

ЗАВДАННЯ — надати методичну допомогу студентам у процесі їх самостійної роботи над проблемами:

- самовдосконалення знань із загальної методики організації навчання у вузі та сучасної специфіки викладання дисциплін менеджменту;
- ознайомлення та впровадження сучасних інноваційних підходів вітчизняних і зарубіжних науковців як до навчально-пізнавального процесу в цілому у вищій школі, так і до окремих його структурних елементів;
- самооцінки умінь і навичок підготовки, проведення лекційних і практичних занять зі студентами, які вивчають дисципліни управління трудовими ресурсами;

З цією метою викладач прагнучиме до поліпшення особистісної методичної майстерності, педагогічної техніки, комунікативних здібностей, умінь і навичок індивідуального і колективного спілкування зі студентами; самопізнання основних проблем організації та методики діагностики навчальної діяльності студентів, керівництва їх науково-пошуковою роботою.

Навчальний курс взаємопов'язаний з навчальними дисциплінами напрямку “менеджмент”, “маркетинг”, “фінанси”, “педагогіка”, “психологія”, “філософія”, “соціологія”, “політологія” та “культурологія”.

Підготовці методичних рекомендацій здійснювалась: 1) з урахуванням системного підходу, що забезпечує: діалектичну єдність і взаємозв'язок мети, завдань викладання і вивчення навчальної дисципліни; відповідну структуру і зміст; форми, методи організації самостійної навчальної діяльності студентів; комунікативну взаємодію на рівні викладач-студент; 2) забезпеченням дидактичної якості рекомендацій на основі: врахування об'єктивних законів функціонування та розвитку дидактичної системи; старанного аналізу і точної оцінки навчального процесу; співвідношення фактичного стану з бажаним; визначення складності висунутих проблем викладання та навчання; прогнозування впливу як позитивних, так і негативних факторів на процес самостійної роботи тощо; 3) використанням різноманітних за видом, типом, формою навчально-методичних матеріалів у процесі самостійного вивчення дисципліни: тематичні, оперативні плани; деталізація за обсягами планових організаційних форм; оптимальний добір контрольних, типових питань, навчальної літератури тощо; 4) необхідністю всебічного обліку при визначенні мети та завдань

самостійної роботи: якісного виконання законодавчих, директивних та нормативних документів; сучасних досягнень педагогічної науки, інноваційних технологій навчального процесу, передового досвіду викладання.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисциплін
“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН
З УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ”
ТА “МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН
З УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ”

**Змістовий модуль I. Загальні основи методики навчання
у вищій школі**

1.1. Лекційні заняття:

- Методика викладання фінансово-економічних дисциплін як навчальний предмет;
- Основи порівняльної дидактики у вищій школі. Болонський процес;
- Сутність, зміст категоріально-понятійного апарату дидактики вищої школи;
- Операційно-діяльний компонент навчального процесу — основа викладання;
- Основні засоби ефективного сучасного навчання.

1.2. Семінарські заняття:

- Організаційна технологія навчально-пізнавального процесу у вузі.

1.3. Самостійна робота:

- Сутність, зміст категоріально-понятійного апарату дидактики вищої школи.
- Основні засоби ефективного сучасного навчання.

**Змістовий модуль II. Основи організації та методики
проведення занять з фінансово-
економічних дисциплін та управління
трудовими ресурсами**

2.1. Лекційні заняття:

- Сутність, зміст специфіки викладання фінансово-економічних дисциплін;

- Сучасна методика проведення семінарських і практичних занять.
- 2.2. Лабораторно-практичні заняття:
- Навчальна лекція — основна форма викладацької діяльності;
 - Організаційна технологія проведення семінару.
- 2.3. Самостійна робота:
- Система відбору інформації та інформаційного забезпечення викладання фінансово-економічних дисциплін;
 - Організація методичної роботи викладача спеціальних дисциплін;
 - Форми організації контролю знань та особливості їх застосування;
 - Викладач вищого навчального закладу.
 - Викладання спеціальних фінансово-економічних дисциплін та їх інформаційне забезпечення.
 - Навчальна лекція — основна форма викладацької діяльності.
 - Організаційна технологія проведення семінару.

Разом годин: 54

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІН ЗА МОДУЛЯМИ

Змістовий модуль I. Загальні основи методики навчання у вищій школі

Визначення, обґрунтування методики викладання як навчального предмета. Методологічні підходи до дидактики вищої школи: історичні і сучасні аспекти. Сучасні методологічні закономірності, категорії, які забезпечують впровадження інноваційних технологій у змісті та методиці викладання.

Дефініція, зміст порівняльної дидактики в теорії, організації та методики. Модернізація, особливості вищої освіти у зарубіжних країнах. Основні дидактичні теорії та концепції організації навчання у США, країнах Західної Європи. Організаційна технологія вузівського навчання у зарубіжних країнах. Українська вища освіта у світлі рішень Болонської декларації.

Дидактичний аспект навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі, її основні етапи. Ейдос, тезаурус категоріально-понятійного апарату дидактики вищої школи: вища освіта як основний завершений результат процесу навчання, її зміст; викладання як діяльність

викладача; навчання як діяльність студента; облік результатів підготовки спеціалістів; кваліфікаційна карта; рівні опанування дидактикою вищої школи. Навчально-пізнавальний процес у закладах вищої освіти: дефініція, основні структурні компоненти. Характеристика загальних дидактичних закономірностей та принципів викладання, функцій навчально-пізнавальної діяльності.

Характеристика операційно-діяльного компоненту процесу навчання. Сутність, зміст, методика ефективності бально-рейтингової системи в пояснювально-ілюстративному, проблемному, програмованому та модульному типах навчання. Діяльність викладача, студента у процесі кожного типу навчання. Лекція, семінар, практичні та лабораторні заняття в організаційних формах навчального процесу. Система відбору навчальної інформації для викладацької діяльності у процесі різноманітних організаційних форм. Специфіка форм організації навчально-пізнавального процесу у навчальних закладах, рівні акредитації. Інноваційні технології проведення лекцій, семінарів, лабораторних та практичних занять. Методи та засоби навчально-пізнавального процесу у вузі: сутність, зміст, класифікація.

Історико-теоретичний та інтегрально-інтернаціональний аспекти основних засобів ефективного вузівського навчання. Педагогічна техніка викладача у навчальному процесі та її основні складові: техніка володіння своїми рухами, керування емоціями, соціальна перцепція, техніка мовлення, організація контакту, управління педагогічним спілкуванням. Внутрішня педагогічна техніка: педагогічний оптимізм, упевненість у собі, відсутність страху перед аудиторією та емоційного напруження, наявність вольових якостей. Зовнішня педагогічна техніка: фізіогноміка, артефакти, система запахів, тексика, просодика, екстралінгвістика, кінесика, часові характеристики спілкування. Структурна схема мімічних ознак емоційних станів. Тезаурус, іманентне значення, особливості, функції, види методики педагогічного спілкування. Діалогічне спілкування, контакт у педагогічному діалозі, структура спілкування як процес, стиль педагогічного спілкування викладача.

Змістовий модуль II. Основи організації та методики проведення занять з фінансово-економічних дисциплін та управління трудовими ресурсами

Сутність, зміст специфіки викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами. Методологічні підходи до змісту та характеру

викладання. Застосування дидактичних закономірностей та принципів в процесі викладання. Визначення місця та значення дисциплін менеджменту в системі навчальних планів та їх ролі у формуванні фахівця відповідного кваліфікаційного рівня. Понятійний апарат викладання дисциплін: населення; трудові ресурси; трудовий потенціал; демографічна політика; зайнятість населення; управління та керівництво; механізми та методи управління; соціальне планування та управління, профорієнтація; організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, працевлаштування тощо.

Характеристика системи відбору інформації та інформаційного забезпечення викладання спеціальних дисциплін з управління трудовими ресурсами. Організація та методика відбору інформації про навчальний предмет. Функції відбору інформації. Склад інформаційного забезпечення, необхідність його постійного поповнення та оновлення. Визначення законодавчо-нормативних документів, що необхідні для вивчення конкретних дисциплін. Відбір інформації, її впровадження як процес. Специфічні засоби відбору інформації. Принципи створення системи засобів навчання. Методика накопичення, фіксації та впровадження відібраної інформації у викладацькій діяльності. Робота зі статичною інформацією: добір і систематизація статистичних даних до тем дисциплін, що викладаються. Збір фактичних даних про управлінську діяльність суб'єктів на ринку праці в різних сферах господарської діяльності, стан ринку праці, розподіл та перерозподіл трудових ресурсів тощо. Аналіз і використання цієї інформації в розробці практичних завдань і ділових ігор.

Гносеологічні аспекти організації методичної роботи викладача управлінсько-менеджерських дисциплін. Структура і зміст навчально-методичного комплексу дисципліни: програма вивчення дисциплін; робоча програма; методичне забезпечення семінарських, практичних і самостійних занять студентів; методичні вказівки до виконання та тематика контрольних робіт для студентів-заочників; методичне забезпечення контролю знань; методичні вказівки до курсових і випускних робіт. Організація розробки навчально-методичного комплексу на прикладі однієї з дисциплін кафедри адміністративного менеджменту та управління навчальним закладом. Нормативні вимоги до складу, змісту, оформлення навчально-методичних матеріалів.

Когнітивні парадигми організації та методики проведення семінарських і практичних занять у системі управління трудовими ресурсами. Семінар як основна форма занять для засвоєння лекційного

матеріалу і обговорення питань для самостійного опрацювання студентами. Технологічні етапи підготовки семінарського заняття. Організація, методика проведення семінару за класичною та інноваційною технологією. Організація та методика проведення практичних занять з точки зору теорії і практики. Розгляд конкретних ситуацій з управління кадрами в діяльності суб'єктів господарювання. Використання наскрізних прикладів і завдань для проведення практичних занять з кількох тем програми дисципліни. Використання варіантних та індивідуальних завдань для практичних занять з метою активного залучення кожного студента до їх виконання. Бально-модульна технологія проведення семінарських та практичних занять з точки зору документів Болонської угоди. Ділова гра як інноваційна форма проведення занять. Методичне і організаційне забезпечення проведення ділової (рольової) гри на прикладі майбутньої фахової діяльності студента.

Форми організації контролю знань: теорія та практика з урахуванням специфіки Болонського процесу (організаційна технологія, європаспорт, додаток до диплому євростудент, оцінювання, ін.). Функції перевірки та оцінювання знань. Принципи контролю. Попередня, поточна, повторна, підсумкова перевірка знань. Фронтальна, групова, індивідуальна, комбінована форми контролю, самоконтроль. Усне та письмове опитування. Іспит, залік, курсова та дипломна робота в системі підготовки спеціаліста. Оформлення документів контролю (відомості, журнали, залікові книжки тощо).

ТЕМАТИКА І ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Методика викладання фінансово-економічних дисциплін як навчальний предмет

- 1.1 Дидактична методологія вищої школи.
- 1.2 Основні методологічні закономірності та категорії дидактики вищої школи.

Література: основна [11; 14; 18; 31; 33; 35];
додаткова [1–4; 6; 34; 42]

**Тема 2. Основи порівняльної дидактики у вищій школі.
Болонський процес**

2.1. Порівняльна дидактична методика: дефініція, змістовий аспект.

2.2. Основні завдання вищої освіти у світлі рішень Болонської декларації.

2.3. Методологічні особливості дидактичних концепцій і теорій зарубіжного навчання.

Література: основна [14; 18; 19; 27; 33; 40];
додаткова [2–4; 6–8; 44; 54]

**Тема 3. Сутність, зміст категорійно-понятійного апарату
дидактики вищої школи**

3.1. Категорії вузівської дидактики.

3.2. Навчально-виховний процес у вищих навчальних закладах.

Література: основна [4–6; 11; 18; 30; 33; 35; 41; 42];
додаткова [7–8; 21; 37; 42; 47; 51; 55; 57–59]

**Тема 4. Операційно-діяльний компонент навчального
процесу – основа викладання**

4.1. Сутність, зміст видів навчання у вищій школі.

4.2. Теоретичні основи організаційних форм вузівського навчання.

4.3. Методи та засоби навчання у вузі.

Література: основна [1–3; 11; 15; 18; 31; 33; 35; 41];
додаткова [4–6; 23; 44–46; 63–65]

Тема 5. Основні засоби ефективного сучасного навчання

5.1. Педагогічна техніка викладача – один з основних засобів інтенсифікації навчального процесу.

5.2. Ефективне спілкування на рівні викладач-студент – основа успіху у викладацькій діяльності.

Література: основна [9–10; 14–17; 30; 33; 41; 42];
додаткова [43–45; 52–55; 73–75]

Тема 6. Сутність, зміст специфіки викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами

6.1. Методологічні підходи до змісту та характеру викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами.

6.2. Понятійний апарат викладання навчального курсу.

Література: основна [9–12; 19; 23; 33; 40–42];
додаткова [5–8; 49; 63; 65; 71–73]

Тема 7. Сучасна методика проведення семінарських і практичних занять

9.1. Семінарські та практичні заняття у системі управлінського навчання.

9.2. Інноваційні форми проведення семінарських та практичних занять.

Література: основна [10; 16; 23; 31; 33–35; 38–40];
додаткова [45–50; 67–70]

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар є основною формою заняття для засвоєння лекційного матеріалу і обговорення питань, винесених для самостійного опрацювання студентами фундаментальних спеціальних дисциплін з управління трудовими ресурсами. Семінар в системі методики викладання — це не стільки елемент контролю знань, як структурний компонент формування умінь і навичок підготовки фахівця — викладача спеціальних дисциплін. У процесі його підготовки студенти визначають, по-перше, організаційно-методичні етапи викладацької діяльності: розробка плану семінару; інформування студентів про питання, що виносяться на обговорення; рекомендації щодо використання відповідних законодавчо-нормативних документів і навчальної літератури з підготовки кожного питання; організаційна технологія проведення семінару — створення умов для дискусії, залучення до обговорення конкретного питання, крім студента-доповідача, інших студентів, внесення фрагментів сучасних інноваційних технологій в план класичного семінару тощо; по-друге, визначають, усвідомлюють форми проведення практичних занять для засвоєння їх майбутніми спеціалістами методів вирішення конкретних управлінських завдань, методик і методичних прийомів, що вивчаються фаховими дисциплінами прикладного спрямування; обговорення самостійно

підготовлених майбутніми викладачами, за інноваційними технологіями, розширених планів лекцій, семінарів з фахових дисциплін; розгляд конкретних ситуацій з управлінсько-менеджерської діяльності суб'єктів господарювання; використання наскрізних та індивідуальних завдань для проведення практичних занять з кількох тем програми дисципліни; дискусія з приводу використання варіантних та індивідуальних завдань для практичних занять з метою активного залучення кожного навчаючого до їх виконання; ділова або рольова гра як метод активного навчання з управлінсько-менеджерських дисциплін; методичне і організаційне забезпечення проведення ділової або рольової гри на прикладі суб'єктів господарювання, за тематикою фахових навчальних дисциплін спеціалізацій: управління трудовими ресурсами, менеджмент, управління персоналом тощо.

Семінар на тему: “Організаційна технологія навчально-пізнавального процесу у вузі”

Мета: Розглянути теоретичні аспекти дидактичної методології, сформувати відповідні уміння і навички організації навчального процесу у ВНЗ.

Завдання: 1. Засвоїти основні теоретичні засади навчально-пізнавального процесу у вищому навчальному закладі;

2. Осмислити процес навчання як систему, його компоненти;

3. Сформувати первинні уміння та навички організації основних типів навчання.

Основні питання

1. Дидактична характеристика навчально-пізнавального процесу у вищій школі:
 - 1.1. Сутність вузівського процесу навчання.
 - 1.2. Дидактичні закономірності викладання.
 - 1.3. Дидактичні принципи викладання.
2. Навчально-пізнавальний процес у вузі як система:
 - 2.1. Цільовий, стимуляційно-мотиваційний та змістовий компоненти вузівського процесу навчання.
 - 2.2. Операційно діяльний компонент.
 - 2.3. Контрольно-регулюючий та оціночно-результативний компоненти.

3. Основні типи навчально-пізнавальної діяльності у вузі: організація, методика.
 - 3.1. Пояснювально-ілюстративне навчання.
 - 3.2. Проблемно-пошукове навчання.
 - 3.3. Модульно-варіативне навчання.

Теми рефератів

1. Дидактичний аспект навчально-пізнавальної діяльності у ВНЗ України.
1. Організація, методика проблемного навчання у ВНЗ.

Питання для дискусії

1. Як взаємодіють загальнодидактичні закономірності і принципи навчання?
2. Які типи навчання найбільш ефективні у сучасному вузі?
3. Які чинники ефективно впливають на розвиток методики навчання?
4. Як розуміти діалектику зв'язків між методологічними категоріями, які характеризують процес впровадження інноваційних технологій навчання?

Література: основна [11; 18; 31; 33; 42]
додаткова [45; 46–48; 55]

Методичні поради

У процесі підготовки до семінару студентам бажано звернути увагу на загальноосвітні та специфічні особливості методики вузівського спеціального навчання; з'ясувати поняття методології як науки про методи–способи пізнання об'єктивної дійсності, а також гносеології як методологічного фундаменту теорії пізнання; осмислити генезис дидактичної методології як науки (за етапами: Первісне суспільство, Античність, Середньовіччя, інші), аналіз і синтез дидактичних наукових фактів і життєвих прикладів, діалектику дидактичних явищ. На основі дидактичних досліджень зрозуміти, що організація навчального процесу – це цілеспрямовані практичні дії, які орієнтують суб'єктів процесу: на постановку мети; завдань; прийняття рішень; підбір форм, методів, засобів навчально-пізнавальної та викладацької діяльності; забезпечення навчально-методичними засобами; здійснення контролю виконання. В той же час, методика вузівського навчання – це творчий процес, який передбачає на основі дидактич-

них закономірностей і принципів сукупність форм, методів, засобів викладацької діяльності. Розкрити взаємозв'язок та взаємообумовленість організації та методики у викладацькій діяльності. Визначити науково-теоретичні та сучасні парадигми сутності, змісту: 1) загальних дидактичних закономірностей та принципів навчального процесу; 2) методологічних категорій, які забезпечують упровадження інноваційних технологій у викладацьку діяльність: **дидактична ідея** (збудована думкою форма майбутньої викладацької діяльності, або загальної методики навчання). Це — гуманізація вищої освіти; визнання особистості студента як головного фактора навчального процесу; безперервна освіта фахівців — випускників вузу; **дидактична гіпотеза** (форма розвитку знань про методику) — це різноманітні форми ігрового навчання, бально-рейтингова система навчання тощо; **дидактична концепція** (система поглядів, або особиста думка про методику навчання) — це безперервна післявузівська освіта, гнучкі дидактичні технології навчання, активізація пізнавальної та науково-пошукової діяльності студентів тощо; **дидактична теорія** (система знань про методику навчання) — загальна побудова дидактики, змісту вищої освіти для загального інтелектуального та професійно-кваліфікаційного формування особистості спеціаліста тощо; 3) основних компонентів навчального процесу; 4) видів навчання у ВНЗ України.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ І ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Одним із ефективних способів залучення майбутнього фінансиста, економіста, банкіра у навчальний процес з курсу “Методика викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами” є **лабораторно-практичні заняття**. Вони є досить важливим і складним компонентом пізнання тієї чи іншої теми навчальної програми. **Мета** лабораторно-практичних робіт з курсу — формування відповідних умінь та навичок викладацької діяльності. Лабораторні роботи проводяться за різними ступенями самостійності студентів тієї чи іншої групи: на основі детальної консультації, інструкції, окремих вказівок або без них. Лабораторній підготовці передують ретельна підготовка: теоретичне вивчення теми, забезпечення відповідними матеріалами, розробка інструкції, плану виконання роботи, продумування способів оформлення результатів та їх оцінювання. Більш ефективно лабораторно-практичні роботи проходять у вигляді рольової гри. Кожна з

них включає тему заняття, дидактичну мету і завдання; визначення змісту роботи та методик її виконання; форми звіту; підсумки виконання завдань та формування основних висновків.

Завдання до лабораторно-практичної роботи викладач дає студентам групи попередньо (тему роботи, теоретичні питання і навчальну літературу, розподіл на мікрогрупи і визначення лідерів, розподіл ролей у мікрогрупах, сюжет рольової гри і таке ін.). Організація та методика проведення роботи передбачає, в першу чергу, формування умінь, навичок у процесі здійснення рольової гри. Темами лабораторно-практичних робіт можуть бути: місто веселих управлінців-інтелектуалів; захист фантастичних проєктів (для управлінців різного фаху); подорож на “машині часу” (розвиток управління трудовими ресурсами); управлінський брейн-ринг тощо.

Лабораторно-практичне заняття на тему: “Навчальна лекція – основна форма викладацької діяльності”

Мета: формування умінь, навичок підготовки, проведення, оцінки лекції для студентів.

Завдання: 1. Формування умінь, навичок організаційної технології підготовки лекції.

2. Проведення фрагмента лекції за однією з навчальних тем спеціальних дисциплін управління трудовими ресурсами.
3. Визначення критеріїв ефективності підготовки, проведення лекції.

Рольова гра: Обговорення, захист студентами фрагмента підготовленої лекції.

Завдання для самостійної роботи

У процесі самостійної роботи бажано: **1.** Вибрати тип лекції за відповідною методикою проведення: у загальному аспекті; згідно з лекційним курсом; за інноваційною технологією. **2.** Звернути увагу на структурні компоненти лекції. **3.** Захист проводиться у виді рольової гри, із використанням усіх атрибутів сюжету практичного лекційного заняття. Для оцінки кожного фрагмента лекції створюється експертна група (Рада наймудріших). **4.** Звернути увагу на організацію та методику відбору інформації до теми лекції, процес підготовки і застосування технічних засобів, наочності тощо. **5.** Тема лекції здійснюється за двоваріативним вибором студента: за темою дипломної (магістерської) роботи; за навчальним курсом спеціальних дисциплін. **6.** Організаційна технологія проведення заняття може бути за різними варіантами.

Наприклад: **А)** на лабораторну роботу відводиться 2 години. Теми лекцій студенти вибирають з навчально-тематичних планів, які визначені в навчальних програмах відповідної спеціальної дисципліни. На занятті обговорюється кілька виступів студентів з вибраної теми лекції. Виступ включає вступну частину і тези одного питання (за часом до 15 хв). Оцінюється педагогічна майстерність майбутнього спеціаліста-викладача, вміння ставити і вирішувати проблемні питання в процесі читання лекції, прийоми стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, уміння орієнтуватись у часі тощо (критерії визначає викладач). Студенти, які не виступили, здають фрагмент тексту лекції викладачеві на перевірку та оцінювання. **Б)** двогодинне заняття проводиться у формі дидактичної гри “Лекція — прес-конференція”.

У процесі підготовки навчальна група поділяється на три підгрупи. Визначаються лідери кожної підгрупи, які на “прес-конференції” будуть грати роль відомого науковця (суспільного діяча, за вибором) згідно з темою лекції і навчальною спеціальною дисципліною. Студентам оголошуються теми виступів на “прес-конференції”. Кожному готує фрагмент своєї лекції і запитання до виступаючих “науковців”.

Заняття розпочинає викладач у ролі ведучого “прес-конференції”. Після короткого вступного слова, з теми гри, він надає, відповідно до встановленої черги, слово одному із учасників (лідеру підгрупи), який висвітлює тему своєї лекції, але не як студент, а як відомий вчений. Студенти підгрупи виступають у ролі асистентів. Друга підгрупа виступає у ролі “журналістів”, які задають питання виступаючому (кількість питань за домовленістю). Студенти третьої групи виступають у ролі “експертів” і виставляють бали за виступ. Студенти, які не виступили, здають фрагмент своєї лекції для оцінювання викладачеві.

Література: основна [9; 11; 12; 33; 42]
додаткова [47–49; 53–54]

Лабораторно-практичне заняття на тему: “Організаційна технологія проведення семінару”

Мета: формування умінь, навичок підготовки, проведення, оцінки семінарського заняття.

Завдання: 1. Формування умінь, навичок організаційної технології підготовки семінару.

2. Захист плану семінару за навчальними темами спеціальних дисциплін.

3. Проведення фрагмента семінару за однією із тем навчальної дисципліни “Управління трудовими ресурсами”.

4. Формування умінь, навичок оцінювання навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Рольова гра: захист плану семінару, проведення фрагмента семінару.

Завдання для самостійної роботи

Під час самостійної підготовки до лабораторно-практичного заняття бажано: **1.** Достатньо ґрунтовно зробити аналіз семінару в групі, згадати найцікавіші за методикою семінари, що проводились за період навчання у ВНЗ. **2.** Осмислити загальні психолого-педагогічні вимоги до семінару: цілеспрямованість, тобто наявність чітко поставленої мети заняття, якій підкоряється вся організаційна технологія семінару; забезпечення самостійності мислення студентів; забезпечення активності студентів на семінарі; створення на занятті атмосфери творчості, доброзичливості і взаємної поваги. **3.** Вибір організаційної технології проведення семінару здійснювати як за класичною, так і за інноваційною системою. **4.** Усвідомити технологію класичного семінару, що передбачає такі організаційні схеми: семінар – питання – відповідь по темі; широка бесіда дискусійного характеру на основі раніше визначених питань; читання та обговорення рефератів до теми семінару, з елементами дискусії. **5.** Зрозуміти технологію захисту розширеного (з урахуванням усіх складових) плану семінару, його практичного фрагмента. Для цього група ділиться на три підгрупи, створюється експертна Рада на чолі з викладачем. Кожна підгрупа проводить фрагмент семінару для себе, інші спостерігають і оцінюють. Ті студенти, які не провели фрагмент семінару, здають на перевірку викладачеві підготовлені розширені плани або сценарії семінару з фахових курсів. **6.** Знати організаційну технологію проведення лабораторного заняття за різними варіантами, які пропонує викладач: **A)** у процесі заняття студенти захищають обраний варіант семінару фахових дисциплін. Виступ студента включає такі компоненти: загальна характеристика методики проведення семінару; короткий, суттєвий зміст основних питань семінару; проблемні, дискусійні питання; педагогічну техніку тощо. Виступ – захист плану семінару може включати рішення педагогічних задач, наприклад: 1) група не готова до заняття – дії викладача; 2) кілька студентів не підготувались до семінару – дії викладача; 3) у групі яскраво вираже-

на особистість “критичного інтелектуала”. Він наполегливо пропонує розглянути цікаві проблемні питання, які не стосуються теми семінару — дії викладача; **Б)** заняття проводиться у формі дидактичної гри “заняття-КВК”. Для цього у підготовчий період група ділиться на підгрупи, визначаються керівники (директор кадрового агентства, головний спеціаліст департаменту працевлаштування, керівник центру професійного орієнтування тощо), розподіляються ролі (менеджер, керівник відділу, організатор соціальної роботи, адміністратор тощо), узгоджується структура гри (домашнє завдання, конкурс капітанів, блиц-турнір управлінців і соціологів, організаторів і адміністраторів тощо). Проведення дидактичної гри здійснюється за технологічною схемою КВК.

Література: основна [9; 10; 16; 20; 33]
додаткова [51–54; 67]

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи студентів з курсу “Методика викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами” враховує специфіку такого роду специфіку діяльності студентів і викладача. Воно передбачає забезпечення підготовки не тільки фахівця, а й творчого викладача спеціальних дисциплін, здатного діалектично мислити і систематично поповнювати та вдосконалювати професійні і педагогічні знання та вміння. **Основна мета** методичного забезпечення самостійної роботи студентів є надання допомоги їм у повнішому засвоєнні змісту програмного матеріалу навчальної дисципліни та послідовному виробленню умінь і навичок ефективної професійно-викладацької діяльності. **Завдання** — *надати допомогу:* в підготовці до аудиторних занять; у виконанні відповідних практичних робіт протягом семестру; у підготовці до всіх видів контрольних випробувань; у підготовці до практики та виконання робіт передбачених практикою; в участі у науковій і науково-методичній роботі кафедр, факультетів тощо.

ТЕМАТИКА, МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Сутність, зміст категоріально-понятійного апарату дидактики вищої школи

Завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Побудувати модель діяльності викладача і студента у процесі одного із видів навчання.
3. Підготувати письмовий виступ на науково-практичній конференції на тему: “Взаємозв’язок, взаємообумовленість, загально-дидактичних закономірностей і принципів викладання”.

У процесі відпрацювання рекомендованої літератури бажано визначити: актуальні проблеми розвитку основних категорій дидактики; історіографію проблем; дидактичний аспект навчально-пізнавальної діяльності студентів у вищій школі; основні етапи засвоєння знань (сприймання навчального матеріалу; осмислення та розуміння; узагальнення; закріплення; застосування); професійну-педагогічну діяльність викладача як специфічної галузі інтелектуальної праці, її основні змістові напрями (планування; організація навчальної роботи; стимулювання навчально-пізнавальної активності студентів; здійснення контролю; корегування навчального процесу; аналіз); осмислити основні категорії ВНЗ: **1.** Вища освіта в системі управління трудовими ресурсами як процес і результат оволодіння студентами системою фахових знань, пізнавальних і практичних умінь та навичок, формування управлінського світогляду та розвитку здібностей. Її зміст, структура вищих навчальних закладів, рівні акредитації, сучасні проблеми розвитку. **2.** Дидактична технологія навчального процесу — логіка, послідовність, цілісність навчальних компонентів, у яких синтезується викладання груп предметів, що різнобічно готують фахівців-управлінців до майбутньої практичної діяльності або навчання в магістратурі, аспірантурі. **3.** Кваліфікаційна карта — основний чинник фахових вимог до випускників з неодмінним урахуванням досягнень сучасної науки, виробництва, культури, освіти. Характеристика її основних змістовних компонентів: перелік навчальних предметів для підготовки спеціаліста (базовий і вузівський аспект); обсяг годин на навчальні предмети; різноманітні види контролю;

облік результатів; структура нормативних навчальних дисциплін.

4. Рівні опанування дидактикою вищої школи: нижчий (репродуктивний), який характеризується знанням свого предмета викладачем, відповідними вміннями та навичками, основами педагогічної майстерності; середній (творчий) – визначається ініціативою у пошуках технологій навчання, творчим підходом до стандартних, традиційних схем організації викладацької діяльності, сформованим індивідуальним дидактичним стилем.

5. Структура, зміст основних компонентів навчального процесу у вищій школі: цільовий – мета (загальна, специфічна), завдання; стимуляційно-мотиваційний включає стимули зовнішні (суспільні, соціальні) та внутрішні (особистісні) і мотиви навчання; 3) операційно-діяльний: форми, методи, засоби навчання; 4) контрольно-регулюючий: контроль і корегування навчального процесу; 5) оціночно-результативний: якісні показники підготовки спеціаліста.

Взаємозв'язок і взаємообумовленість названих компонентів процесу навчання у вищій школі. Побудова моделі діяльності викладача і студента в процесі одного із видів навчання передбачає підготовку розширеного плану названої комунікативної взаємодії. Виступ на науково-практичній конференції оформляється у вигляді тез.

Питання для самоконтролю

1. Основні етапи навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі.
2. Рівні опанування дидактикою вищої школи.
3. Методи, прийоми ефективного проблемного навчання.
4. Інноваційні методики модульного навчання.
5. Організація, методика бально-рейтингового навчання.
6. Основні компоненти навчального процесу: сутність, специфіка.

Тестові завдання

1. *Вища освіта в системі управління – це:* **а)** перелік навчальних предметів, які у вузі; **б)** процес і результат оволодіння студентами системою управлінських знань, умінь та навичок формування світогляду менеджера; **в)** система управлінських знань, умінь, відібраних для вивчення у вузі.
2. *Найбільш високий рівень опанування дидактикою вищої школи – це:* **а)** репродуктивний; **б)** творчий; **в)** дослідницький.

3. *Основна мета стимуляційно – мотиваційного компоненту процесу навчання у ВНЗ: а)* задіяти зовнішні чинники впливу на процес навчання; *б)* домогтись активності студентів в навчально-пізнавальній діяльності; *в)* використати інноваційні форми навчання.
4. *Регулювання навчально-пізнавальної діяльності полягає у тому, щоб викладацька дія відповідає: а)* змісту підручників, посібників; *б)* цільовим установкам і завданням процесу навчання; *в)* бажанням студентів.

Література: основна [11; 29; 31; 33; 42]
додаткова [57–9; 61–62]

Тема 2. Основні засоби ефективного сучасного навчання

Завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Висловити письмово своє ставлення до внутрішньої та зовнішньої педагогічної техніки викладання.
3. Охарактеризувати своє ставлення до стилів педагогічного спілкування викладача.
4. Підготувати тези доповіді на засіданні Вченої ради факультету на тему: “Умови ефективності, шляхи вдосконалення сучасного навчання”.

У процесі відпрацювання рекомендованої літератури важливим буде осмислення, усвідомлення такого: **1.** Основних засобів, які інтенсифікують ефективність сучасного навчання в системі управління: педагогічна техніка викладача як комплекс мовних (специфіка, функції, техніка мовлення), комунікативних (основних і допоміжних) та організаторських умінь, спрямованих на створення найбільш оптимальної для навчальної взаємодії атмосфери у студентській групі (групах). **2.** Уміння ефективного спілкування на рівні викладач-студент, яке передбачає педагогічні здібності, педагогічний такт, товариськість, уміння правильно використати відповідні стереотипи. **3.** Уміння ефективно використовувати різноманіття стилів спілкування: професійно-педагогічного (стійко позитивний – на основі спільного захоплення викладача і студентів; пасивно позитивний – на основі дружніх взаємовідносин викладача і студентів; нестійкий – спілкування-дистанція; відкрито негативний – спілкування заляку-

вання; пасивно негативний — спілкування загравання зі студентами); управління (авторитарний, демократичний, ліберальний, гнучкий); дидактичного (емоційно-імпрровізований, емоційно-методичний, словесно-імпрровізований, словесно-методичний); залежно від відношення до новацій (новатори, раціоналізатори, експериментатори, дослідники); залежно від орієнтації на результати праці (репродуктивний, адаптований, локально-модельований, системно-модельований). У тезах доповіді майбутньому спеціалісту-викладачу необхідно визначити своє ставлення до педагогічної техніки викладання і спілкування зі студентами.

Питання для самоконтролю

1. Педагогічна техніка викладача: специфіка, основний зміст.
2. Педагогічні здібності викладача: сутність, структура.
3. Як розуміти стиль спілкування на рівні “товариськість”?
4. Розкрийте професійно-педагогічний стиль спілкування.
5. Визначте, який із стилів управління Вам більше до вподоби?
6. Які змістові аспекти стилю спілкування у залежності до новацій?

Тестові завдання

1. Зазначте, який з елементів педагогічної техніки викладача допомагає передбачити рішення навчального впливу:

- а) увага;
- б) пам'ять;
- в) уява;

2. Зазначте, яка з функцій мовлення за своїм змістом більш ефективно допомагає студентам зробити навчально-пізнавальну діяльність активною:

- а) комунікативна;
- б) психологічна;
- в) забезпечення повноцінного сприймання студентами навчальної інформації.

3. Педагогічне спілкування, яке передбачає модельну та емоційно-моральну сферу життєдіяльності студентів, — це:

- а) форми спілкування;
- б) методи спілкування;
- в) напрям змісту спілкування.

4. Зазначте, яка з функцій процесу педагогічного спілкування регулює його емоційну сферу:

- а) інформативно-комунікативна;
- б) регулятивно-комунікативна;
- в) ситуаційно-комунікативна.

5. Викладач авторитарного стилю управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів будує своє спілкування на основі:

- а) використання не стільки прямих, скільки побічних форм впливу на студентів;
- б) відношення до студентів керівник-підлегли;
- в) терпимості до всіх негараздів студентської дійсності;

6. Прогнозуючий стиль спілкування — це:

- а) встановлення ділового контакту з студентами;
- б) моделювання майбутнього спілкування;
- в) аналіз спілкування.

Література: основна [11; 18; 27; 33; 34]
додаткова [42; 47; 65; 68; 72]

Тема 3. Система відбору інформації та інформаційного забезпечення викладання управлінських дисциплін

Завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Змоделювати процес відбору інформації про зайнятість працездатного населення в Деснянському районі м. Києва.
3. Підготувати 2–3 приклади ефективної діяльності районної агенції центра зайнятості.

Вивчаючи відповідно до теми самостійної роботи рекомендовану літературу, майбутнім магістрам бажано визначити: **1.** Сутність, основний зміст актуальних проблем організації та методики відбору інформації про навчальний предмет, її накопичення та фіксація в умовах інноваційних інформаційних технологій, наукові погляди на проблеми. **2.** Загальну характеристику: складу інформаційного забезпечення, необхідність його постійного поповнення і оновлення; зміст законодавчо-нормативних документів, які необхідні для вивчення конкретних дисциплін; зміст роботи зі статичною інформацією (добір і систематизація статистичних даних до тем дисципліни, що викладається); організацію і методику збору фактичних даних про

роботу суб'єктів підсистем управління процесами розподілу трудових ресурсів, аналіз і використання цієї інформації в розробці практичних завдань і ділових ігор. **3.** Характерні особливості діяльності викладача при підборі інформації за функціями: пізнавальної — програмування діяльності із збирання та аналізу інформації про предмети його окрему тему, накопичення інформації (фіксація на різних носіях), обробка здобутої інформації, аналіз; конструювання — визначення цільового компонента майбутньої викладацької діяльності, підбір досягнень науки управління і практики, внесення фрагментів інноваційних технологій; впровадження — викладання навчального матеріалу, інформаційно-методичне забезпечення, організаційно-методичний супровід процесу викладання. **4.** Змістовий аспект: *засобів* відбору навчальної інформації: друкованих, іконо-графічних, акустичних; *методів* — проблемно-тематичного аналізу, спостереження, опитування викладачів та суб'єктів управлінської діяльності; *принципів* формування системи засобів навчання — утворення зорових і слухових зв'язків у студентів, реалізації методичного завдання, здійснення керування пізнавальною діяльністю студентів, здійснення проблемності у навчанні, забезпечення активності студентів у процесі навчання; *засобів фіксації* — документальних (карт-ки, тези, конспекти тощо), технічних (магнітофони, кінопроектори, кодоскопи, комп'ютери тощо).

Модель діяльності територіальних органів з праці та соціальних питань, приклади ефективної роботи підготувати конспективно.

Питання для самоконтролю

1. Визначте головну систему відбору навчальної інформації про предмет викладання.
2. Обґрунтуйте зміст, завдання пізнавальної функції у процесі відбору інформації.
3. Що передбачає функція конструювання у докомунікативний період викладацької діяльності?
4. Дайте характеристику методам організаційно-методичного пошуку.
5. Технологія процесу відбору друкованої інформації про навчальний предмет.
6. Основні форми фіксації відібраної інформації про навчальний предмет.
7. Основні логічні вимоги до процесу впровадження отриманої інформації.

Тестові завдання

- Створення детального сценарію майбутніх викладацьких дій – головна мета функції з відбору інформації про навчальний предмет:*
 - пізнавальної;
 - конструювання;
 - впровадження.
- Організаційно-методичне супроводження процесу викладання, корегування, самоаналізу діяльності – завдання викладача відповідно до такої функції:*
 - конструювання;
 - впровадження;
 - пізнавальної.
- Конспект викладача відноситься до такої групи фіксації:*
 - документальної;
 - технічної.
- Ефективніше стимулює розвиток усної мови, дає можливість пристосувати стилістику викладання до певної аудиторії студентів такий вид фіксації матеріалу:*
 - блокнот;
 - вирізки з газет та журналів;
 - короткі нотатки;
 - повний запис лекційного матеріалу;
 - тези лекції.
- Змістовніше виконувати роль індивідуального посібника викладача може такий із засобів накопичення та фіксації інформації:*
 - картки;
 - конспект;
 - тези;
- Процес впровадження отриманої інформації потребує дотримання низки логічних вимог. Зазначте, до яких з них відноситься така: аргументами можуть виступати тільки істинні положення:*
 - додаткових;
 - головних;
 - суперечливих.

Література: основна [25; 26; 33; 41]
додаткова [49; 56; 63; 68; 74]

Тема 4. Організація методичної роботи викладача фахових дисциплін

Завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Підготувати навчально-тематичний план вивчення фахової дисципліни для навчального закладу 1-го рівня акредитації.
3. Занотувати в конспекті основні положення навчально-методичного комплексу з фахової дисципліни.

У процесі самостійного опрацювання рекомендованої літератури студентам бажано визначити: **1.** Сучасні актуальні проблеми організації методичної роботи викладача в загальному плані, і менеджментських дисциплін конкретно, погляди науковців на проблеми. **2.** Методичну майстерність викладача управлінських дисциплін, її структурні компоненти: знання (директивно-методологічні, нормативно-законодавчі, загальнотеоретичні та методичні, організаційно-педагогічні); уміння (конструктивно-методичні, організаторські); навички (методичні, мислення, мовні); особисті якості викладача (психолого-педагогічні, морально-етичні). **3.** Структуру і зміст навчально-методичного комплексу дисципліни: програма вивчення дисципліни; робочу програму; методичне забезпечення семінарських, практичних і самостійних занять студентів; методичні вказівки до виконання контрольних робіт та їх тематика для студентів-заочників; методичне забезпечення контролю знань; методичні вказівки до виконання курсових і випускних (дипломних, магістерських) робіт; нормативні вимоги до складу, змісту, оформлення навчально-методичних матеріалів; організацію розробки навчально-методичного комплексу на прикладі однієї зі спеціальних дисциплін. **4.** Методичне керівництво науково-пошуковою діяльністю студентів у системі менеджментських дисциплін (аналіз стану досліджуваного питання, накопичення і фіксування фактів науки та досвіду; рівні системного пізнання явища управління; механізми і рівні пізнання управлінської дійсності; визначення та обґрунтування проблеми наукового пошуку, її об'єкта та предмета, мети і завдань, гіпотези; установлення змісту дослідження; вибір методів наукового пошуку та їх фіксація; аналіз практичного досвіду – спостереження, експеримент (констатуючий і формуючий), анкетування, бесіди, тестування тощо та їх фіксація). **5.** Технологію оформлення студентської наукової роботи. **6.** Органі-

зацію та методику підготовки планових науково-пошукових досліджень: рефератів, контрольних, курсових і дипломних робіт. 7. Критерії відбору студентів до наукових робіт.

Навчально-тематичний план фахової дисципліни занотувати в конспекті.

Питання для самоконтролю

1. Визначте зміст, завдання методичної роботи викладача.
2. Структура навчально-методичного комплексу.
3. Навчальна програма: структура, зміст.
4. Навчально-тематичний план дисципліни “Управління трудовими ресурсами”.
5. Індивідуальна методична робота викладача.
6. Колективні форми методичної роботи у ВНЗ.

Тестові завдання

1. Назвіть документ, що визначає зміст та обсяг знань з кожної навчальної дисципліни:

- а) навчальний план;
- б) робоча програма;
- в) навчальна програма.

2. Головною ланкою навчальної програми є:

- а) навчальний план;
- б) навчально-тематичний план;
- в) пояснювальна записка.

3. Провідна роль у визначенні змісту програмного матеріалу дисципліни “Управління трудовими ресурсами” належить:

- а) послідовності його розміщення;
- б) взаємозв'язку між навчальними дисциплінами;
- в) цільовим завданням підготовки спеціаліста.

4. Основною формою методичної діяльності викладача дисциплін менеджменту є:

- а) стажування;
- б) взаємовідвідування занять;
- в) індивідуальна робота викладача.

5. Зміст навчально-методичного комплексу фахової дисципліни формується на основі:

- а) програми вивчення дисципліни;

- б) робочої програми;
- в) плану навчального процесу.

Література: основна [11; 18; 23; 33; 42]
додаткова [50; 59; 60; 67; 70]

Тема 5. Форми організації контролю знань та особливості їх застосування

Завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Підготувати конспект статті М. Ф. Головатого “Європейська й українська освіта — де точки єднання?” // Персонал. — 2004. — № 3.
3. Змоделюйте структурний зміст документів контролю.

У процесі опрацювання рекомендованої літератури бажано звернути увагу на таке: **1.** Визначення специфіки контролю знань з точки зору вимог Болонської угоди, тобто в умовах входження України в Європейський освітянський простір. **2.** Наукові підходи до парадигм суттєвого та змістового аспектів вирішення проблем організації та методики контролю знань. **3.** Організацію поточного контролю у формі: усного опитування на семінарських і практичних заняттях; виконання письмових робіт — контрольних, рефератів; тестування як допоміжний засіб визначення рівня засвоєння студентами теоретичних положень, основних управлінських понять і категорій, конкретних методів і прийомів вирішення завдань менеджменту, методики прийняття управлінських рішень; проведення семестрових атестацій і підрахунок рейтингу успішності кожного студента денної і вечірньої форм навчання з комплексу фахових дисциплін. **4.** Організацію підсумкового контролю знань: форми підсумкового контролю — семестровий контроль і державна атестація (залік як форма семестрового контролю, особливості проведення письмового та усного заліку, застосування диференційованого заліку (з оцінкою); іспит як форма підсумкового контролю засвоєння студентами теоретичних положень і практичного матеріалу програми навчальної дисципліни; основні вимоги до проведення іспитів в усній і письмовій формах з дисциплін менеджменту; правила використання студентами допоміжних засобів під час екзамену — калькуляторів, комп’ютерів, довідників, законодавчо-нормативних документів, програм вивчення дисципліни тощо). **5.** Оформлення результатів заліків та іспитів — заповнення

відомості, залікової книжки тощо. **6.** Організаційну технологію контролю у формі науково-дослідної роботи студента. Серед них: курсову роботу як форму перевірки студентських практичних робіт і засвоєння ними теоретичного матеріалу з профільюючих дисциплін; вимоги до оформлення курсової роботи; рецензування курсових робіт; дипломну роботу як форму перевірки отримання системи знань, необхідних для присвоєння студенту відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня з обраної спеціальності; вимоги до оформлення дипломної роботи. В конспекті статті М. Ф. Головатого оформіть структурну модель змісту документів контролю (на вибір студента, будь-яка люба форма).

Питання для самоконтролю

1. Що таке діагностика успішності?
2. Критерії і норми оцінювання знань.
3. Поточна перевірка у процесі вузівського навчання.
4. Тематична перевірка знань: сутність, зміст, специфіка, форми.
5. Організаційна технологія проведення заліків і іспитів.
6. Самоперевірка у системі методів діагностики навчання.

Тестові завдання

1. Аналіз оцінки знань, умінь та навичок, виявлення динаміки, тенденцій прогнозування результатів навчальної діяльності у вузі здійснюється у процесі:

- а) контролю навчання;
- б) перевірки знань;
- в) діагностики навчання.

2. Зазначте, який принцип діагностики навчання передбачає адекватність встановленим критеріям оцінки знань:

- а) гласності;
- б) всебічності;
- в) об'єктивності.

3. Оцінка відтворених засвоєних студентом знань, використання їх у нестандартних та стандартних умовах характеризує:

- а) рівень знань;
- б) обсяг знань;
- в) якість знань.

4. Усвідомлено сприйнята, зафіксована у пам'яті студента і відтворена об'єктивна інформація про предмети пізнання характеризує рівень знань:

- а) реконструктивний;
- б) репродуктивний;
- в) творчо-пошуковий;
- г) творчий.

5. За правильну обґрунтовану відповідь, з якої видно, що студент розуміє теоретичний матеріал, володіє навичками та вміннями самостійної навчально-пізнавальної діяльності, при цьому допускає деякі несуттєві неточності виставляється оцінка:

- а) відмінно;
- б) добре;
- в) задовільно.

6. Діагностика ходу навчального процесу, виявлення його динаміки, зіставлення реально досягнутих результатів із запланованими визначають зміст форми перевірки:

- а) попередньої;
- б) поточної;
- в) тематичної.

Література: основна [10; 14; 18; 31; 33];
додаткова [58; 59; 66; 72; 73]

Тема 6. Викладач вищого навчального закладу

Завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Написати своє бачення психолого-педагогічного портрета викладача дисциплін менеджменту.
3. Підготувати реферат на тему: "Специфічні особливості викладача з дисциплін управління трудовими ресурсами".

У процесі вивчення теми самостійної роботи бажано звернути увагу на основні комплексні аспекти викладацької діяльності та особистість викладача. Серед них: **1.** Визначення, суспільну значущість викладача з дисциплін управління трудовими ресурсами з різних позицій: глобальних — чого чекає суспільство від викладача; з позиції студента — чого чекає студент від викладача; з позицій викладача — якими є його обов'язки, як він розуміє їх. **2.** Психолого-педагогічні дослідження щодо видів педагогічної діяльності викладача: діагностичний, організаторський, інформаційно-пояснювальний,

аналітично-оціночний, орієнтаційно-прогностичний, конструктивно-проектувальний, дослідницько-творчий, комунікативно-стимулюючий, інші. **3.** Професійно-педагогічна компетентність викладача, яка передбачає його: *знання* – теоретичні (глибоке засвоєння теорії розвитку природи і суспільства, педагогіки, психології, спеціальних наук управління, інших наук); знання життя; прикладні знання (підготовленість викладача як по класичній, так і інноваційній системі проведення занять з предмета, технології навчального процесу тощо); *уміння* – конструктивно-методичні (уміння творчо підготувати і провести заняття, оцінити студента, використати технічні чи наочні засоби тощо); організаторські (уміння організувати навчально-пізнавальну діяльність студентів, встановлювати правильні взаємовідносини із студентами, корегувати процес викладання тощо); *навички* – методичні (навик відбору ефективної методики навчання, творчої підготовки до заняття, методики самовдосконалення, самовладання перед аудиторією тощо). **4.** Особисті якості викладача: *моральні* – бездоганний моральний склад, схильність до педагогічної діяльності, скромність, самокритичність, простота, інші; *психолого педагогічні* – спостереження, уявлення, тактовність, увага, пам'ять, емоційно-вольова стійкість, активність психічного стану, інші. **5. Права** (захист професійної честі і гідності, вільний вибір технології навчання, участь у самоврядуванні, користуватись подовженою оплаченою відпусткою тощо) **і обов'язки** (забезпечення умов навчально-пізнавальної діяльності студентів, формування у них управлінського світогляду, загальнолюдських моральних якостей, підвищувати свій професійний рівень тощо) **викладача** у відповідності з державними законодавчими і нормативними документах. Своє бачення психолого-педагогічного портрета викладача з дисциплін управління трудовими ресурсами студент відображає в рефераті.

Питання для самоконтролю

1. У чому сутність поняття “викладач з дисциплін управління трудовими ресурсами”?
2. Визначте основну структуру знань викладача з дисциплін управління трудовими ресурсами.
3. Розкрийте зміст конструктивно-методичних умінь викладача.
4. Суспільна значущість викладача з дисциплін управління трудовими ресурсами.

5. Дайте якісну характеристику навичок викладача ВНЗ.
6. Які особисті якості викладача, на Вашу думку, необхідніші для роботи?

Тестові завдання

1. Підвищення ефективності управління процесом навчання передбачає така функція методичної діяльності викладача:

- а) прогнозуюча;
- б) діагностична;
- в) оціночна;
- г) цілепокладання;
- д) контрольна.

2. Виконання планових завдань навчання забезпечує така функція діяльності викладача:

- а) контрольна;
- б) інформаційна;
- в) організаційна;
- г) прогнозуюча;
- д) проектування.

3. До основних педагогічних здібностей викладача можна віднести:

- а) якість розуму;
- б) мову;
- в) комунікативні здібності;
- г) артистизм натури.

4. Сутність професійної компетентності викладача полягає:

- а) у психолого-педагогічних знаннях;
- б) знаннях закономірностей розвитку особистості;
- в) спеціальних (з предмета) знаннях;
- г) знаннях цілей, завдань і технологій навчання.

5. Зазначте, до яких умінь відносяться уміння викладача самостійно підготувати лекцію, практичне заняття:

- а) практично-педагогічних;
- б) організаційних;
- в) конструктивно-методичних.

6. Для складання плану, конспекту, карток на заняття, або тексту лекції таких навичок потребує викладач:

- а) мислення;
- б) спілкування;
- в) методичних;

- г) мовлення;
- д) інформаційних.

Література: основна [10; 11; 20; 32; 36; 42];
додаткова [28; 40; 52; 63; 66]

Тема 7. Викладання спеціальних дисциплін з управління трудовими ресурсами та їх інформаційне забезпечення

Завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Підготувати конспект з таких питань:
 - категорії дисциплін з управління трудовими ресурсами: дефініція, основний зміст;
 - склад інформаційного забезпечення викладання курсів з управління трудовими ресурсами.
3. Змоделюйте структурний зміст на тему: “Добір та систематизація інформації для викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами”.

У процесі опрацювання рекомендованої літератури бажано звернути увагу на таке: **1.** Методологічні підходи до змісту та характеру викладання фахових дисциплін, сучасні проблеми його специфіки, концептуальне теоретичне обґрунтування в періодичних наукових виданнях тощо. **2.** Осмислення сутності, змісту використання загальних дидактичних закономірностей (обумовленість навчання суспільними потребами; залежність навчання від умов в яких воно проходить; єдності викладання і навчання; взаємозв'язок навчання, освіти, виховання і розвитку особистості; залежність навчання від реальних можливостей студента, інші). **3.** Взаємозв'язок об'єктивних закономірностей і загальнодидактичних суб'єктивних принципів викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами (науковості і систематичності викладання; зв'язку теорії з практикою, з життям; активності і самостійності студентів у навчальному процесі; наочності і достатності навчання; доступності і міцності знань; керівної ролі викладача, інші). **4.** Характеристика змісту місця та значення дисциплін з управління трудовими ресурсами у системі навчальних планів та їх ролі у формуванні фахівця відповідного кваліфікаційного рівня. **5.** Визначення сутності, змісту та значення категорій дисциплін з управління трудовими ресурсами. **6.** Категоріально-по-

нятійний апарат як основа вивчення змісту та структури курсу, його предмета, мети й методів викладання, сутності і специфіки.

Питання для самоконтролю

1. Визначте сутність, зміст, динаміку дидактичних принципів.
2. Обґрунтуйте взаємозв'язок закономірностей і принципів навчання.
3. Що означає зв'язок теорії з практикою, життям?
4. Визначте специфіку викладання загальнотеоретичних дисциплін з управління трудовими ресурсами.
5. Розкрийте основні завдання спеціальних дисциплін з управління трудовими ресурсами.
6. Обґрунтуйте значення у процесі викладання головних категорій з дисциплін управління трудовими ресурсами.

Тестові завдання

1. Зазначте, який із дидактичних принципів потребує, щоб зміст навчальних організаційних форм відповідав би об'єктивним науковим фактам, поняттям, теоріям певної дисципліни з управління трудовими ресурсами:

- а) систематичності;
- б) послідовності;
- в) доступності;
- г) науковості;
- д) наочності.

2. Принцип наочності навчання за своєю сутністю характеризує:

- а) систематичність навчання;
- б) логічність викладання навчального матеріалу;
- в) зв'язок теорії з практикою;
- г) залежність ефективності викладання від сприймання всіх органів відчуття.

3. Вивчення управлінських відносин в системі органів державного управління спеціальної компетенції основна мета навчальної дисципліни:

- а) менеджмент;
- б) фінанси підприємств;
- в) управління персоналом;
- г) економічна теорія;
- д) управління трудовими ресурсами.

4. Вивчення управлінських відносин на рівні окремих суб'єктів центрів зайнятості — головна мета навчальної дисципліни:

- а) макроекономіка;
- б) менеджмент;
- в) теорія фінансів;
- г) управління трудовими ресурсами;
- д) управління персоналом.

Література: основна [15; 18; 20; 23; 33];
додаткова [61; 65–68]

Тема 8. Навчальна лекція — основна форма викладацької діяльності

Завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Підготувати лекцію з тем фахової дисципліни.
3. Підготуватись до виступу з лекцією /фрагмент / перед студентами навчальної групи.

Самостійна робота із рекомендованою літературою повинна включати осмислення і розуміння таких парадигм: **1.** Актуальних проблем сучасних методик, організаційних технологій проведення лекцій в системі вузівського навчального процесу, наукових обґрунтувань їх, з точки зору історії і сучасності. **2.** Сутності, змісту, дидактичної технології та ефективності лекції у різноманітних видах навчання: пояснювально-ілюстративного, проблемного, модульного, ігрового. Діяльність викладача і студента у процесі кожного виду навчання. **3.** Філософського розуміння дефініції “форма” стосовно вузівського навчально-пізнавального процесу. Класифікація лекційних організаційних форм: за кількістю студентів — масові, колективні, групові, мікрогрупові, індивідуальні; за місцем навчання — аудиторні, позааудиторні; за дидактичною метою — організаційно-технологічні форми теоретичного циклу (лекція, факультатив, конференція); за тривалістю часу навчання — класичний урок у ЗОШ (45 хв.), спарені заняття (90 хв.), спарені скорочені заняття (70 хв). **4.** Змісту основних структурних елементів лекції (вступ — оголошення теми та основних питань; перелік літератури для запису; перехід від минулої теми лекції до теперішньої; актуальність навчальної теми та обґрунтування її науковцями; викладення навчального матеріалу зі зміною темпу, наданням можливості дещо занотувати студентам, та проблемними запи-

таннями; заключна частина). **5.** Організаційної технології сутності та змісту різних типів лекцій: загального характеру як лекція — монолог, діалог, дискусія, проблемна, проблемно-пошукова; у відповідності з лекційним курсом — вступні, тематичні, заключні, оглядові; інноваційні — бінарна лекція, лекція-прес-конференція, лекція — подорож у машині часу тощо.

Питання для самоконтролю

1. Сутність, специфіка, структура лекції.
2. Актуальні проблеми сучасної лекції.
3. Лекція в системі пояснювально-ілюстративного навчання.
4. Лекція в системі проблемного навчання.
5. Лекція в системі модульного навчання.
6. Лекція в системі ігрового навчання.
7. Розкрийте зміст організаційної технології різних типів лекцій.

Тестові завдання

1. *Організаційна форма навчання — це:*
 - а) способи взаємодії викладача і студентів;
 - б) викладання навчального матеріалу;
 - в) зовнішній вираз узгодженої діяльності викладача і студентів;
 - г) практичні заняття студентів.
2. *Оглядова лекція — це:*
 - а) викладання суттєвих знань даної теми;
 - б) інформація про навчальні предмети;
 - в) систематизована інформація про наукові знання за навчальний курс;
 - г) інформація про досягнення науки у змісті навчальної дисципліни.
3. *Така з лекцій проводиться у формі діалогу або монологу двох викладачів:*
 - а) лекція-консультація;
 - б) лекція-конференція;
 - в) бінарна лекція;
 - г) лекція-диспут.
4. *Лекція виконує таку функцію навчання:*
 - а) прогнозуючу;
 - б) діагностичну;
 - в) оціночну;

г) інформаційну;

д) контрольну.

5. *Класична лекція* — це:

а) лекція-конференція;

б) лекція-монолог;

в) лекція-диспут.

Література: основна [10; 11; 18; 33; 34];
додаткова [51–53; 61–62]

Тема 9. Організаційна технологія проведення семінару

Завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу.
2. Підготувати план семінару за однією з тем фахової дисципліни.
3. Підготуватись до проведення семінару /фрагмент / з студентами навчальної групи.

У процесі опрацювання літератури бажано звернути увагу на таке: **1.** Семінар у системі форм вузівського навчання, його дефініція, специфіка. **2.** Загальнодидактичні вимоги до їх підготовки та проведення (цілеспрямованість, забезпечення самостійності мислення студентів, забезпечення максимальної активності студентів на семінарі, творча та доброзичлива атмосфера на занятті тощо). **3.** Технологію проведення загальнокласичного семінару: організаційний початок (перевірка присутніх, оголошення теми, питань семінару, чітке визначення методик проведення); обговорення, з короткими висновками питань семінару; включення елементів наукової дискусії, демонстрація наочних та технічних засобів; підбиття підсумків; оголошення плану наступного семінару. **4.** Інноваційні підходи до організаційних технологій у системі модульного, бально-рейтингового та ігрового навчання. **5.** Пам'ятати, що для проведення семінару за інноваційною технологією необхідно підготувати його *план-сценарій*, а також, *щоб студенти* засвоїли ситуацію — тобто зрозуміли сюжет, з'ясували діалектику зв'язків обставин та зміст конфлікту, розкрили його характер (діловий, рольовий, організаційний, емоційний, когнітивний, комунікативний тощо), доповнили ситуацію з умовою збереження у ній конфлікту; зрозуміли зміст наданої їм ролі і прийняли її — тобто приступили до аналізу ситуації з позиції цієї ролі, виконали необхідні розробки і висунули пропозиції щодо розвитку події у ситуації, виробили стратегію рольової поведінки; прийняли участь у спільному об-

говоренні особистих дій, а також інших учасників (при необхідності, кожен студент відстоює власну точку зору, аргументовано доводить її.). Із зразками проведення таких семінарів можна ознайомитись у вказаній основній літературі.

Захист плану семінару, фрагмента його проведення виконується на лабораторних заняттях.

Питання для самоконтролю

1. Дайте характеристику сутності, специфіки, основних вимог до семінару.
2. Розкрийте організаційну технологію загальнокласичного семінару.
3. Семінар у системі проблемного навчання.
4. Семінар у системі модульного навчання.
5. Семінар у системі ігрового навчання.
6. Розкрийте єдність і специфіку семінару і лабораторної роботи.

Тестові завдання

1. *Ефективніша практична форма контролю знань — це:*
 - а) лабораторна робота;
 - б) консультація;
 - в) семінар;
 - г) навчальна практика.
2. *За інноваційною технологією семінари у вигляді ділової гри — це:*
 - а) диспути;
 - б) ситуації;
 - в) КВК;
 - г) факти;
 - д) парадокси.
3. *Ефективність семінару залежить від підготовленості:*
 - а) студентів;
 - б) викладача;
 - в) викладача і студентів;
 - г) групи у цілому;
 - д) аудиторії для заняття.
4. *Проведення семінару за класичною організаційною технологією — це:*
 - а) семінар-диспут;
 - б) семінар обговорення рефератів;
 - в) семінар-запитання-відповідь.

5. *Правило творчого слухання “Не давайте порад, поки Вас не попросять” відноситься до такого семінару:*

- а) семінару у формі КВК;
- б) семінару у формі “Що? Де? Коли?”;
- в) семінару у формі дискусії;
- г) семінару у формі “Запитання-відповідь”.

6. *Вимога достатньої підготовки (не менше 70 %) студентів групи до заняття відноситься до проведення семінару:*

- а) запитань і відповідей;
- б) прес-конференції;
- в) дискусії;

7. *Основний недолік проведення дидактичної гри “Що? Де? Коли?”:*

- а) психолого-педагогічна спрямованість;
- б) імпровізація;
- в) відсутня творчість;
- г) артистичність.

Література: основна [10; 16; 18; 33; 42]
додаткова [52; 60; 71–73]

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

Важливою складовою підготовки спеціаліста є діагностика його самостійної навчально-пізнавальної діяльності. Головними *компонентами* контролю є: перевірка (виявлення рівня знань, умінь та навичок); оцінка (вимірювання на основі відповідних критеріїв рівня знань, умінь та навичок); облік (фіксування результатів на відповідних носіях). Діагностика навчання передбачає відповідні *принципи*: індивідуального характеру, систематичності, тематичності, єдності вимог, об'єктивності, всебічності, інші. За допомогою самостійного контролю знань вирішуються такі **завдання**: виявлення готовності особистості до сприймання, усвідомлення і засвоєння фінансово-економічних знань; отримання інформації про характер самостійної роботи у процесі аудиторного та позааудиторного навчання; визначення ефективності організаційної технології навчання; виявлення правильності обсягу і глибини особистісного засвоєння знань, умінь та навичок.

Міжсесійний контроль за самостійною роботою майбутніх спеціалістів-викладачів з дисципліни “Методика викладання з дисциплін управління трудовими ресурсами” включає поточний модульний контроль за бально-рейтинговою системою. **Модуль 1.** Письмове

та усне опитування. **Модуль 2.** Захист підготовлених лекцій та семінару. Підсумковий контроль — **залік**. Питання на залік додаються у загальному плані як “Контрольні питання”.

У процесі вивчення курсу студенти заочної і денної форми навчання пишуть реферати. Науковцями визначено, що *контрольна робота (реферат)* — це короткий специфічний для даного навчального курсу виклад змісту організації та методики викладання фахових фінансово-економічних дисциплін, з урахуванням психолого-педагогічних явищ проблемної або навчальної теми.

Основні вимоги до роботи:

- повнота та об’єктивність інформації про досліджувані явища;
- повнота відображення основних компонентів її змісту;
- доступність сприймання тексту як за змістом, так і за логікою визначення основних проблем;
- доступність мови викладу;
- авторське ставлення, особиста точка зору на питання роботи.

Структура контрольної роботи (реферату): перша сторінка (див. зразок вузу); зміст (вступ, 1, 2, 3 питання, висновки, літературні джерела: 10–12; додатки, за необхідності).

Технологічні етапи організації та методики підготовки роботи: визначення теми та змісту; аналіз одержаної інформації (грунтовне, всебічне та глибоке вивчення фактів, положень і висновків з проблеми; теоретична та аналітико-синтетична обробка дослідження); оформлення роботи (загальні та вузівські вимоги, обсяг — 0,5 друк. сторінок).

Студенти заочної форми навчання, за вказівкою викладача, можуть виконувати контрольні роботи у двох видах: або ґрунтовне теоретичне дослідження на базі практики, або практично-теоретичне виконання роботи за варіантам. Номер контрольної роботи за загальною технологією дослідження студент отримує за номером свого прізвища в журналі або заліковій відомості.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ (РЕФЕРАТІВ)

1. Методологія дидактики вищої школи.
2. Сучасні методологічні закономірності дидактики.
3. Основні методологічні категорії дидактики.
4. Україна і Болонський процес.
5. Основні зарубіжні дидактичні концепції.

6. Організаційна технологія навчання у вузах країн Західної Європи.
7. Дидактичні основи сучасної вищої освіти у США.
8. Дидактичний аспект навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі України.
9. Педагогічна технологія навчального процесу у вузі України.
10. Облік результатів підготовки спеціаліста у вищій школі.
11. Вузівське пояснювально-ілюстративне навчання.
12. Організація, методика проблемного навчання у вузі.
13. Модульне навчання у вищій школі.
14. Структура вузівського навчального процесу.
15. Загальні дидактичні закономірності та принципи навчання.
16. Об'єктивні та суб'єктивні аспекти інтенсифікації процесу навчання у вузах України.
17. Гуманістична спрямованість методики викладання.
18. Професійно-методична компетентність викладача.
19. Педагогічні здібності викладача.
20. Педагогічна техніка викладача.
21. Педагогічна ситуація у викладацькій діяльності.
22. Самовдосконалення викладача вузу.
23. Лекція — основна форма організації навчання у вузі.
24. Семінар у системі вузівських форм навчання.
25. Лабораторна робота, консультація, залік, іспит у навчальному процесі вузу України.
26. Тезаурус дидактичних засобів.
27. Методи організації та самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності у вузі.
28. Методи організації і самоорганізації вузівського навчання.
29. Внутрішня педагогічна техніка викладача.
30. Зовнішня педагогічна техніка викладача.
31. Мовлення — показник загальної культури особистості викладача.
32. Умови ефективності, шляхи вдосконалення професійного мовлення викладача.
33. Педагогічне спілкування у вузі: сутність, основні чинники ефективності.
34. Професійно-педагогічний стиль спілкування викладача.
35. Управлінський стиль спілкування викладача.
36. Інноваційні технології викладання фахових дисциплін.

37. Методичні підходи до змісту та характеру викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами.
38. Формування понятійного апарату викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами.
39. Система відбору та обробки інформації для викладання фундаментальних дисциплін з управління трудовими ресурсами.
40. Організація роботи викладача фахових дисциплін.
41. Сучасна методика проведення семінарських і практичних занять з дисциплін управління трудовими ресурсами.
42. Форми організації контролю знань і особливості їх застосування для викладання з дисциплін управління трудовими ресурсами.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ОЦІНКИ І САМООЦІНКИ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК

1. Методологія дидактики вищої школи: історія і сучасність.
2. Дидактичні ідеї, які забезпечують впровадження інноваційних технологій навчання.
3. Основи вузівського навчання згідно з Болонською декларацією
4. Дидактична концепція Д. Дьюї.
5. “Я-концепція” К. Роджерса у сучасному вузівському процесі навчання.
6. Теорія самоактуалізації А. Маслоу.
7. Когнітивна теорія Ж. Піаже.
8. Особливості методики навчання у вузах США.
9. Основні аспекти методики викладання у вузах країн Західної Європи.
10. Основні етапи навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі.
11. Організація, методика проведення заліків, іспитів у вузі.
12. Рівні опанування дидактикою вищої школи.
13. Пояснювально-ілюстративне навчання у вузі: зміст, методика проведення.
14. Методи, прийоми ефективності вузівського проблемного навчання.
15. Інноваційні методики модульного навчання у вищій школі.
16. Організація, методика бально-рейтингової системи навчання.
17. Загальна характеристика основних компонентів вузівського навчального процесу.
18. Загальні дидактичні закономірності викладання.
19. Основні принципи викладання.

20. Умови та шляхи інтенсифікації вузівського навчання.
21. Демократизм, гуманізм у системі методів навчання у вузі.
22. Структура професійно-методичної компетентності викладача.
23. Методика формування педагогічних здібностей викладача.
24. Шляхи ефективності формування педагогічної техніки викладача.
25. Методика подолання педагогічних ситуацій у викладацькій діяльності.
26. Організація, методика самовдосконалення викладача вузу.
27. Сутність, структура, типи навчальних лекцій.
28. Методика відбору інформації для навчальної лекції.
29. Проблемна лекція: специфіка, методика проведення.
30. Організація, методика підготовки та проведення лекції-діалогу.
31. Семінар у системі форм вузівського навчального процесу.
32. Семінар у формі усних виступів та обговорення питань.
33. Організація, методика підготовки та проведення семінару-диспуту.
34. Специфіка, методика проведення семінару – теоретичної конференції.
35. Семінар у системі модульного навчання.
36. Семінар у системі бально-рейтингового навчання.
37. Методи та засоби навчання у вищій школі.
38. Словесні методи навчання.
39. Методи навчання за рівнем напруженості пізнавальної діяльності.
40. Методи навчання за логікою передачі і сприймання навчальної інформації.
41. Методи стимулювання інтересу до навчання.
42. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності у навчанні.
43. Бінарні методи навчання.
44. Методи контролю і самоконтролю у навчанні.
45. Основні методики формування у викладача техніки володіння своїм організмом.
46. Методика формування внутрішньої педагогічної техніки викладача.
47. Зовнішня педагогічна техніка викладача як засіб ефективного навчання.
48. Функції мовлення викладача.
49. Методика формування професійного мовлення викладача.

50. Умови ефективності діалогічного спілкування у процесі навчання.
51. Індивідуальний стиль спілкування викладача.
52. Методика навчальної діагностики.
53. Форми контролю навчання та критерії оцінок успішності.
54. Організація, методика керівництва науково-пошуковою роботою студентів.
55. Професійно-методична компетентність викладача обліково-економічних дисциплін.
56. Умови ефективної праці викладача фундаментальних дисциплін з управління трудовими ресурсами.
57. Організація та методика викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами.
58. Об'єктивні та суб'єктивні аспекти інтенсифікації вузівського процесу викладання спеціальних дисциплін.
59. Система відбору та обробки інформації як основа викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами.
60. Професійно-методична компетентність викладача фахових дисциплін.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Законодавчо-нормативна література

1. Закон України “Про освіту” / Голос України. — 1996. — 25 квіт.
2. Закон України “Про вищу освіту”. — Харків, 2002.
3. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття) // Освіта. — 1993. — № 44–46.
4. Законодавство України про освіту. — К., 2002.
5. Збірник нормативних документів з питань організації заочного навчання у вищих навчальних закладах України. — К., 2002.
6. Збірник нормативних актів України щодо організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі. — К., 2003.
7. Концепція національного виховання // Освіта. — 1994. — 26 жовт.
8. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту): Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65.

Навчальна література

Основна

9. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої освіти України. — К., 2002.
10. *Байдєнко В. И.* Болонський процес: структурна реформа висшої школи. — М., 2002.
11. *Бейц Р.* Поради викладачам початківцям. — К., 2005.
12. *Болегіна І. А., Богоград М. А., Ковальчук Г. О.* Методика викладання економіки. — К., 2005.
13. *Болонський процес: нормативно-правові документи / Уклад.: З. І. Тимошенко та ін.* — К., 2004.
14. *Бутенко Н. Ю.* Комунікативна майстерність викладача. — К., 2007.
15. *Васильченко В. С.* Державне регулювання зайнятості. — К., 2003.
16. *Вітвицька С. С.* Практикум з педагогіки вищої школи. — К., 2005.
17. *Вітвицька С. С.* Основи педагогіки вищої школи. — К., 2006.
18. *Волкова Н. П.* Професійно-педагогічна комунікація. — К., 2006.
19. *Вульфсон Б. Л.* Сравнительная педагогика: история и современные проблемы. — М., 2003.
20. *Громкова М. Т.* Андрогогіка: теорія і практика образования взрослых. — М., 2005.
21. *Гронлунд Н. Е.* Оцінювання студентської успішності. — К., 2005.
22. *Дичківська І. М.* Інноваційні педагогічні технології. — К., 2004.
23. *Євтух М. Б.* Нові технології навчання. — К., 2003
24. *Єльнікова Г. В.* Методика викладання економічних дисциплін. Управління трудовими ресурсами. — К., 2003.
25. *Зязюн І. А.* Педагогіка добра: ідеали і реалії. — К., 2000.
26. *Качан Є. Н., Шушпанов Д. Г.* Управління трудовими ресурсами. — К., 2003.
27. *Ковальчук Г. О.* Активізація навчання в економічній освіті. — К., 2003.
28. *Корсак К. В.* Освіта, суспільство, людина в ХХІ столітті: Інтегрально-філософський аналіз. — К., 2004.
29. *Кремень В.* Освіта і наука України — інноваційні аспекти: стратегія, реалізація, результати. — К., 2005.
30. *Нагаєв В. М.* Методика викладання у вищій школі. — К., 2007.
31. *Найдьонов І. М.* Навчально-методичний комплекс дисципліни “Основи психології і педагогіки”: Навч. посіб. — К., 2005.
32. *Найдьонов І. М., Ігнатюк А. І.* Методика викладання фінансово-економічних дисциплін. Навч. посіб. — К., 2002.

33. *Найдьонов І. М., Ігнатюк А. І.* Методика викладання фінансово-економічних дисциплін: Навч. посіб. — 2-ге вид., із змін. та допов. — К., 2005.
34. *Николаєнко С. М.* Стратегія розвитку освіти України. — К., 2006.
35. *Основы менеджмента.* — СПб.: Питер, 2004.
36. *Осовська Г. В., Крушельницька О. В.* Управління трудовими ресурсами. — К., 2003.
37. *Педагогічна майстерність: Підручник / За ред. І. А. Зязюна.* — К., 2006.
38. *Проблеми освіти.* — К., 2006.
39. *Самаріна С.* Нові технології навчання. — К., 2004.
40. *Сучасна економічна освіта: Україна і Болонський процес.* — К., 2006.
41. *Теория и практика управления персоналом: Учеб.-метод. пособие / Авт.-сост. Г. В. Щёкин.* — К.: МАУП, 1998.
42. *Федулова Л. І.* Методика викладання менеджменту. — К., 2002.

Додаткова

43. *Барко В. І.* Методика використання тренінгових вправ змістовного плану у підготовці управлінців // Практична психологія та соціальна робота. — 2004. — № 7.
44. *Бондар В. І.* Дидактика. — К., 2005.
45. *Болонський процес: Модернізація системи вищої освіти України: Матер. VI Міжнар. наук. конференції.* — К.: МАУП, 2006.
46. *Віват Академія!* — К.: МАУП, 2004.
47. *Головатий М. Ф.* Європейська й українська освіта — де точки єднання? // Персонал. — 2004. — № 3.
48. *Добрянський І. А.* Особливості, способи і прийоми організації активно-діалогічного навчання // Педагогіка і психологія. — 2007. — № 1
49. *Жабровець І. В.* Освіта і інвестиції в Україні. — К., 2002.
50. *Євтух М. Б.* Проблеми освіти. — К., 2003.
51. *Євтух М. Б., Сердюк О. П.* Соціальна педагогіка. — К.: МАУП, 2003.
52. *Журавський В. С.* Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. — К., 2002.
53. *Казанцев А. К. и др.* Практический менеджмент: в деловых играх, хозяйственных ситуациях, задачах и тестах. — М., 2001.
54. *Коломинський Н. Л.* Психологія менеджменту в освіті. — К., 2000.

55. *Корсак К.* Нова українська мрія — європейський освітній простір // Освіта і управління. — 2003. — № 2.
56. *Ляшенко О. І.* Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти // Педагогіка і психологія. — 2005. — № 1.
57. *Маралов В. Г.* Основы самопознания и саморазвития. — М., 2004.
58. *Методика* викладання економіки. — К., 2003.
59. *Міжрегіональна Академія управління персоналом:* наукова, організаційна, навчально-виховна, методична діяльність, соціальний розвиток та міжнародні зв'язки (аналітичний звіт). — К., 2004.
60. *Найдьонов І. М.* Болонський процес: культурологічні парадигми // Освіта і упр. — 2004. — № 2.
61. *Найдьонов І. М.* Європейський вибір української вищої освіти // Персонал. — 2005. — № 2.
62. *Неперервна* професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. — К., 2000.
63. *Основні* засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали). — К., 2004.
64. *Пальчевський С. С.* Сугестопедагогіка: новітні освітні технології. — К., 2005.
65. *Педагогіка* в запитаннях і відповідях. — К., 2006.
66. *Пехота О. М.* Проектна технологія. — К., 2004.
67. *Світова* економіка. — К., 2000.
68. *Серая О. В.* Имитационное моделирование. — Харьков, 2003.
69. *Слепкань З. І.* Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. — К., 2005.
70. *Соціальна* педагогіка. — К., 2005.
71. *Уорд М.* 50 методик менеджмента: Пер с англ. — М., 2003.
72. *Хуторской А.* Практикум по дидактике и современным методам обучения. — СПб.: Питер, 2004.
73. *Цехмістрова Г. С.* Основи наукових досліджень. — К., 2003.
74. *Черваньов Д.* Менеджмент. — К., 2001.
75. *Щёкин Г. В.* Основы кадрового менеджмента: Учебник. — 3-е изд., перераб. и доп. — К.: МАУП, 2003.
76. *Щокін Р. Г.* Соціально-економічний розвиток // Персонал. — 2004.— № 2.

ЗМІСТ

Поснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Методика викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами” та “Методика викладання дисциплін з управління персоналом”	5
Зміст дисциплін за модулями.....	6
Тематика і плани лекцій.....	9
Методичні матеріали до семінарських занять	11
Методичні рекомендації до практичних і лабораторних занять.....	14
Методичне забезпечення самостійної роботи студентів.....	18
Тематика, методичні поради щодо самостійної роботи	19
Методичне забезпечення контролю знань	39
Теми контрольних робіт (рефератів)	40
Контрольні питання для оцінки і самооцінки знань, умінь і навичок.....	42
Список літератури	44

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп'ютерне верстання *Н. І. Нечипоренко*

Зам. № ВКЦ-3524

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП